

Istorie locală

JUDEȚUL DÎMBOVIȚA ÎNTRE 1916—1918

DUMITRU ANGELESCU, MIRELA ANGELESCU

În timpul primului război mondial, județul Dimbovița a stat sub ocupația germană și austro-ungară din 21 noiembrie 1916 pînă la 2 noiembrie 1918¹. Invazia inamică s-a produs, în urma unor grele lupte de rezistență cu trei eșaloane foarte puternice; pe Valea Dimboviței din direcția Bran, pe la Finta-Gheboia din direcția Ploiești și pe linia ferată Titu—Tîrgoviște din direcția București. La sosirea lor, inamicii au găsit o zonă greu lovită de distrugerii. Potrivit înțelegerii cu guvernul englez* principalele instalații petroliere au fost demontate sau incendiate. „Arsenalul armatei“ din Tîrgoviște a fost evacuat în comuna Munteni din județul Vaslui, „Teșătoria mecanică“ din Brănești a fost demontată în parte de către proprietarul ei Stan Rizescu și expedită în Moldova². Principalii negustori, moșieri, industriași și intelectuali au părăsit județul, adăpostindu-și sau luînd cu ei o parte din capitaluri, instalații și bunuri personale. În localitățile petrolifere incendiile mistuiau milioane de metri cubi de gaze și țitei, iar drumurile erau în mare parte impracticabile.

La sfîrșitul lui noiembrie 1916, la Tîrgoviște s-a instalat Comandamentul Etapei nr. 226 al trupelor de ocupație, în frunte cu maiorul Dieterich, care avea în subordine întregul județ, inclus în Districtul X al zonei ocupate. În reședințele de plasă și în principalele centre economice (Titu, Găești, Pucioasa, Răzvad, Gura Ocnitei, Moreni și altele), invadatorii au instalat subcomandamente, iar în mai multe comune (Glodeni, Ocnita, Doicești, Tătărani, Bucșani, Brănești, Colibași...) subunități cu efective reduse numite *posturi de gardă*. Potrivit *Ordonanțelor* 85 și 42/1917 și 463/1918, emise de generalii Machenzen și Weidenmach, militarii germani și austro-ungari trebuiau încartirșiți în cele mai bune case și

¹ „Socialismul“ din 6 martie 1919. Vezi și Aureliu Codreanu și colectivul, *Uzina de Utilaj Petrolier Tîrgoviște (file de monografie)*, Tîrgoviște, 1972, p. 34.

* În noiembrie 1916, la insistențele Marii Britanii, guvernul de la București a acceptat ca echipe de specialiști români și englezi să distrugă principalele instalații petroliere din România (cele mai multe și importante se găseau în județele Dimbovița, Prahova și Buzău) pentru a nu fi acaparate și utilizate de către Puterile centrale. Marea Britanie se angaja, ca după război, să acorde României compensații pentru aceste pierderi. Pe baza convenției au fost scoase din funcțiune, prin astupare, un număr de 1500 sonde. Au fost incendiate 1000 puțuri și sonde, precum și 4000 tone benzină și petrol lampant. Au mai fost inactivizate, prin descompletare și dinamitare, 70 rafinării și o serie de conducte, centrale electrice și drumuri de acces. Operațiunea a fost condusă de coloneii englezi Griffiths și Thompson. În același scop o parte din întreprinderile naționale importante (printre care și *Arsenalul armatei din Tîrgoviște*) au fost demontate și dizlocate în Moldova și Rusia.

² Vezi, „*Teșătoria mecanică Stan Rizescu-Brănești S.A.R. (monografie)*“, Tiparul Institutului de arte grafice „Marvan S.A.R.“, București, 1938, p. 20—21.

localuri publice care primeau denumirea de *cazărmi* și erau instruiți să reprime orice act de nesupunere, să jefuiască și să expedieze în Germania și Austro-Ungaria tot ce se putea disloca: vite, furaje, alimente și orice alte bunuri de valoare, din proprietatea de stat sau particulară³. Începînd din toamna anului 1917, pe baza „Legii Comunelor rurale“, a luat ființă, în fiecare comună, așa-zisa „Foliție rurală“ care trebuia să asigure menținerea ordinii, rechiziționarea atelaajelor, mobilizarea populației la munci forțate, descoperirea și pedepsirea exemplară a celor vinovați de încălcarea legilor de război ale inamicilor⁴.

Ca primă măsură administrativă, maiorul Dieterich a dispus instalarea foarte urgentă a unor noi primari și funcționari publici, iar prin *Ordonanța nr. 464* din 17 februarie 1917, atrăgea atenția tuturor cetățenilor din cuprinsul *Etapei* că „...acela care nu se va supune ordinilor date va fi arestat și întrebuițat la munci forțate, deosebite de pedepsele ce i se vor aplica“⁵. Încă de la constituire, administrația militară inamică a organizat febrile operațiuni de repunere în funcțiune a instalațiilor industriale: sonde, conducte, rafinării, întreprinderi avariate, drumuri de acces și altele. Folosind munca forțată și rechizițiile locale, precum și o serie de specialiști aduși din Germania, inamicul a reușit să foreze noi sonde la Moreni, Ochiuri, Schela Mare, Bucșani, Răzvad și în alte localități din județele Dîmbovița, Buzău și Prahova, pe care le-a exploatat în modul cel mai intensiv, cu duze exagerat de mari, ceea ce a dus la pierderea unor cantități uriașe de gaze⁶. Prin ordinul nr. 585 din februarie 1917 adresat Poliției din Tîrgoviște și primarilor din întreg județul, Comandamentul *Etapei* dispunea ca „...pe lângă cantitățile de petrol deja rechiziționate să se rechiziționeze orice cantitate ce s-ar extrage din noile sondaje sau puțuri“⁷, precizînd și seria de drastice sancțiuni pentru neconformare. În același scop, Dieterich ordona ca „...toată lumea, inclusiv femeile și copiii între 12 și 16 ani, să lucreze permanent, inclusiv duminicile și sărbătorile legale sub controlul soldaților și consilierilor germani“. Prin aceeași dispoziție se ordona că întreaga populație „se consideră mobilizată și concentrată pentru nevoile de război“.

Trecînd la o jefuire fără precedent a tuturor resurselor naționale, inamicul a reușit ca în anul 1917 să extragă din teritoriile ocupate 666 841 t. țitei, iar în 1918, 917 921 t.⁸. Pe baza calculelor noastre rezultă că în 1918, în teritoriile subjugate, producția de petrol a fost mai mare ca înainte de ocupație, și numărul accidentelor de muncă, în acest sector, fără precedent. Goana și lăcomia nemților după petrolul românesc a ajuns pînă acolo încît în luna februarie 1917, Comandamentul german din Tîrgoviște a anchetat și condamnat cu internarea în lagăr chiar pe prefectul Mihail I. Tălăngescu (instalat de Dieterich) găsit vinovat că a autorizat pe Tudora Ștefănescu din Tătărani să-și repună în funcțiune moara din comună „cu motorină sau țitei ce s-ar recupera din lacurile sau puțurile de

³ *Ordonanțe pentru populația României în cuprinsul administrației militare*, nr. 1/1917 și 3/1918.

⁴ „Gazeta Bucureștilor“, an. I, nr. 313 din 27 oct. 1917.

⁵ F.A.S., Tîrgoviște, *fond Prefectura Jud. Dimbovița*, dosar nr. 45/1917, f. 50—51.

⁶ Gh. Ravaș, *Din istoria petrolului românesc*, E.S.P.L.P., București, 1957, ediția a II-a, p. 143.

⁷ F.A.S., Tîrgoviște, *fond Prefectura Jud. Dimbovița*, dosar nr. 45/1917, f. 53.

⁸ „Statistica industriei extractive“, an. XI, 1938, p. 27—29.

la sondele părăsite⁹. Pentru cel de al doilea Reich un astfel de act însemna nu numai o mare „indisciplină” ci și risipa unei prăzi atât de necesare, într-o vreme când reușea, înaintea altor țări, să-și înmulțească mașinile de război și să-și reprofileze vasele maritime de la consumul de cărbune la cel de păcură¹⁰.

După terminarea războiului, autoritățile germane au recunoscut că în perioada decembrie 1916 — octombrie 1918 ar fi expediat din România cantitatea de 1 140 809 t. produse petroliere din care 889 944 t. în Germania, 231 176 t. în Austro-Ungaria și restul în Turcia și Bulgaria¹¹. Se înțelege de la sine că cifrele au fost intenționat diminuate de către cei care trebuiau să răspundă pentru faptele lor în perioada postbelică. Tot după terminarea războiului (în 1919) *Comisiunea româno-anglo-franceză* a stabilit că pagubele de război cauzate României, numai în industria petrolului, s-au ridicat la aproximativ 20 milioane lire sterline în dauna statului, și la alte 9 965 547 lire în dauna petrolului particular¹². Făcînd o proporție raportată la producția de țiței a județului care în acea perioadă se afla pe locul II din țară, după calculele noastre, rezultă că în anii 1916—1918 pagubele provocate numai acestei industrii dimbovițene se ridică la peste 10,950 milioane lire sterline (valoarea țițeiului sustras și a celor 59 sonde și instalații incendiate de inamic la retragerea din țară).

Ocupanții nu s-au limitat însă numai la exploatarea și jefuirea petrolului. Ei s-au întrecut să expedieze în Germania, Austro-Ungaria și în diferitele zone de front cît mai multe și variate bunuri din țara noastră. Erijîndu-se în proprietari absoluți ai pădurilor (de exemplu), ei au sustras din exploatarea forestiere de la Pietroșița, Moroieni, Ocnița, Glodeni, Gorgota, Nucet și Adîncea mari cantități de lemn pentru foc și construcții, aprobînd, după repetate intervenții, ca pentru anii 1917 și 1918 în județ să se consume numai cîte 10 m.c. de fiecare școală în funcțiune. Cu toate eforturile specialiștilor, nu s-a putut stabili cantitatea de materiale lemnoase sustrate, neexistînd nici un fel de evidență în acest sens. Potrivit însă *Ordonanțelor* emise de Comandamentul Etapei 226, în afara fluxului zilnic, în fiecare duminică erau planificate cîte 30—40 căruțe din comunele județului pentru a face transportul lemnului la stațiile cele mai apropiate, cu destinația peste hotare.

La 9 februarie 1917, Comandamentul german a ordonat „să se adune pentru a fi expediate la Tîrgoviște toți porcii ce se vor afla la locuitori, ...toate fibrele de borangic nelucrate”¹³, iar la 19 noiembrie, în același an, a dispus „să se aducă la cunoștința publică prin chemarea cu clopotul că se confiscă toate păsările și vitele netrecute în statistică și că Ministerul german de război are nevoie de toți nucii și frasinii sănătoși din România pentru fabricarea armelor”¹⁴. Populația dimbovițeană era lămurită că „lemnul de nuc și frasin este material de război

⁹ Vezi amănunte în D. Angelescu, *Județul Dimbovița în timpul ocupației germane din 1916—1918*, „Valachica” (Tîrgoviște), 1975, p. 209—210.

¹⁰ Vezi „Statistica industriei extractive a României pe anul 1933”, partea introductivă, p. 3. Vezi și V. Axenciuc, *Evoluția economiei românești în anii 1918—1938*, „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.”, XII, 1966, nr. 6, p. 3—6.

¹¹ Vezi, N. Iorga, *Istoria comerțului românesc*, București, 1925, p. 185.

¹² Gh. Ravaș, *Op. cit.*, p. 144.

¹³ F.A.S., Tîrgoviște, *fond Prefectura Jud. Dimbovița*, dosar nr. 45/1917, f. 27. Vezi și f. 24, 26, 42, 81. Vezi și dosar nr. 40/1917, f. 17.

¹⁴ *Idem*, dosar nr. 40/1917, f. 79, 84.

care în Germania lipsește, iar în România se află în cantități foarte bogate“.

Prin *Ordonanțele* din august și septembrie 1917 ocupanții au confiscat întreaga recoltă de fructe, toate cantitățile de ciment, 75% din țuca găsită la locuitori, cantități imposibil de calculat de alimente, țesături, vite, miei, ouă, dispunînd ca locuitorii să predea foarte urgent „toate obiectele din metale prețioase, din alamă, aramă, plumb și bronz, cum și toți caii sănătoși cu înălțimea de 1,5 metri în sus“¹⁵.

Pentru a intimida populația și pentru a reprima rezistența acesteia față de jaful german, cotropitorii au aplicat un sistem draconic de amenzi, corvezi, pedepse corporale degradante, internări și execuții. Pentru lichidarea actelor de nesupunere au înființat în clădirile „Arsenalului armatei“ din Tîrgoviște (actualmente Întreprinderea de Utilaj Petrolier) un odios lagăr în care erau internați prizonierii români și toți cetățenii găsiți vinovați de diferite acte de nesupunere față de Puterile centrale. Deținuții erau folosiți la munci forțate foarte grele, iar preoții din localitate erau planificați, prin ordin al Comandamentului german, „să officieze slujbe religioase duminicale și să-i îndemne pe cei închiși la supunere și ascultare“¹⁶.

Cu sprijinul populației din vecinătatea lagărului, mai multe zeci de deținuți au reușit să evadeze și să se ascundă în pădurile și satele din zona Glodeni, Gorgota, Ocnîța, de unde împreună cu populația locală atacau posturile inamice de gardă. Organizatorii evadărilor au fost pînă la urmă descoperiți și executați (electricianul Solomon, un sifonar, birjarul Emilian Georgescu și alții). Execuția acestora s-a făcut pe malul Ialomiței, acolo unde se găsește acum Stadionul C.S. Tîrgoviște. Tot pentru încălcarea ordinelor date de ocupanți au fost judecați și internați în închisoarea de la Craiova o serie mare de funcționari comunalni numiți chiar de inamici (la cite 5—12 ani). Pentru toți s-a dovedit că se făceau vinovați de „ascunderea ostașilor români“ rătăciți la retragerea din 1916, „ascunderea de arme“, „distrugere de avere germană“¹⁷. Judecarea inculpaților se făcea de către un tribunal special de război instalat la etajul Palatului prefecturii. La judecarea și condamnarea vinovaților trebuia „să asiste obligatoriu cite 1—3 delegați din fiecare comună, pentru a lua pildă de consecințele încălcării ordinei“¹⁸.

*

Cu toate măsurile represive luate de cotropitori, lupta de rezistență locală n-a putut fi înfrîntă. În anii 1917 și 1918 în pădurile dintre comunele Aninoasa, Glodeni, Gorgota și Adîncea existau, după mărturia localnicilor și după documentele rămase din timpul războiului, adevărate grupuri de partizani. Aceste grupe înarmate cu arme recuperate din zonele de luptă ale anului 1916 atacau pe inamicii răzleți și ascundeau vitele și bunurile cetățenilor, pe care aceștia le declarau apoi autorităților ca „furate de haiduci“, pentru a le sustrage de la confiscare și

¹⁵ *Ibidem*, f. 23.

¹⁶ *Idem*, *Fond Primăria orașului Tîrgoviște*, dosar nr. 4/1917, f. 21.

¹⁷ *Idem*, *Fond Prefectura Jud. Dimbovița*, dosar nr. 44/1917, f. 19 și verso, dosar nr. 45/1917, f. 2 și verso, 24 și verso, 63.

¹⁸ *Idem*, dosar nr. 40/1917, f. 5 și următoarele (Ordinul Comandaturii germane din 1 februarie 1917 către prefectul și primarii din Județul Dimbovița, în original).

corvezi. Muncitorii din zona petrolieră a județului, în parte membrii ai P.S.D., dând dovadă de curaj și înalt patriotism, au reușit să saboteze, de mai multe ori, ritmul de săpare a noilor forări, iar la retragerea germană să salveze de la incendiere și minare un număr de 71 sonde din cele 150 productive¹⁹. La retragerea inamică, din noiembrie 1918, populația dimbovițeană a reușit să captureze un număr însemnat de cotropitori și să rețină o mare parte din prada cu care aceștia voiau să părăsească țara. În urma unor lupte grele populația de la Gemenea, Pietroșița, Finta, Titu și Valea-Lungă, înarmată cu arme sustrate de la germani sau recuperate, a reușit să-i imobilizeze pe inamici și să-i predea autorităților naționale reînstate la Tîrgoviște²⁰.

Grelele suferințe și faptele eroice ale populației din anii 1916—1918 merită cea mai înaltă considerație din partea noastră, ele fiind o vibrantă lecție de patriotism pentru toate generațiile viitoare.

¹⁹ „Monitorul petrolului român“, XVIII, 1919, nr. 1—8, p. 26.

²⁰ Pe baza amănunțelor primite de la Maria și Gheorghe Angelescu și Dumitru Poșchină din Glodeni, Dumitru Crăciun și Alexandru Irimescu din Moroeni, Ion Gălie și Ion Marinescu din Pietrari, Valeriu Bucur din Moroeni. Vezi și V. Drăghiceanu, *707 zile sub cultura pumnului german*, București, 1920, p. 80.